

Označenia pôvodu výrobkov a zemepisné označenia výrobkov v rámci Slovenskej republiky

Banská Bystrica
2022

Obsah

ÚVOD.....	3
1. Označenia pôvodu výrobkov a zemepisné označenia výrobkov.....	4
2. Význam zapísaného označenia pôvodu výrobku / zemepisného označenia výrobku	4
3. Označenia pôvodu výrobkov a zemepisné označenia výrobkov v krajinách EÚ	5
4. Označenia pôvodu výrobkov a zemepisné označenia výrobkov s pôvodom na území SR.....	6
5. Podnety od slovenských výrobcov	8
5.1 Výhody zapísaného označenia pôvodu a zemepisného označenia vnímané výrobcami	8
5.2 Problémy slovenských výrobcov	8
5.3 Návrhy a odporúčania slovenských výrobcov	9
ZÁVER	10
Príloha č. 1 Symboly EÚ určené na propagáciu chránených označení pôvodu, chránených zemepisných označení a zaručených tradičných špecialít.....	11
Príloha č. 2 Mapa označení pôvodu a zemepisných označení s pôvodom na Slovensku.....	12

ÚVOD

Úrad priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky (ďalej aj „ÚPV SR“) je v zmysle § 32 zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy ústredným orgánom štátnej správy v oblasti ochrany označenia pôvodu výrobku a zemepisného označenia výrobku.

Označenia pôvodu výrobkov a zemepisné označenia výrobkov patria do skupiny práv priemyselného vlastníctva na označenie; ide o výhradne slovný údaj pre **výrobky, ktoré disponujú vlastnosťami získanými len vďaka špecifickým prírodným alebo ľudským faktorom, ktoré existujú len v danom, konkrétnom zemepisnom mieste, kde je výrobok vyrábaný.**

Systém ochrany označení pôvodu výrobkov a zemepisných označení výrobkov je v Európskej únii (ďalej len „EÚ“) a teda aj v SR charakterizovaný existenciou rôznych a rozdielnych úrovní právnej ochrany.

Pri určitých druhoch výrobkov, ktorými sú **poľnohospodárske výrobky a potraviny, víno, aromatizované vínne výrobky a liehoviny**, je **ochrana zabezpečená na úrovni EÚ** prostredníctvom nariadení EÚ. EÚ ich registruje v rámci politiky kvality ako chránené označenie pôvodu a chránené zemepisné označenie.

Pre iné druhy výrobkov, ktoré sú súhrnne označované ako **tzv. nepoľnohospodárske výrobky**, v súčasnosti neexistuje ochrana označení pôvodu výrobkov a zemepisných označení výrobkov na úrovni EÚ. Tieto sú chránené **podľa rôznych národných legislatív¹.**

Medzinárodnú ochranu a medzinárodný zápis označenia pôvodu umožňuje Lisabonská dohoda o ochrane označení pôvodu a o medzinárodnom zápise označení pôvodu z roku 1958², ktorá ponúka spôsob zabezpečenia ochrany označení pôvodu výrobkov prostredníctvom jedinej registrácie. Slovenská republika je zmluvným štátom Lisabonskej dohody od roku 1993³. V roku 2015 bola Lisabonská dohoda modernizovaná Ženevským aktom Lisabonskej dohody o označeniach pôvodu a zemepisných označeniach, ktorý rozširuje jej pôsobnosť z označení pôvodu aj na zemepisné označenia výrobkov a rovnako umožňuje pristúpenie medzivládnyh organizáciám, ako je EÚ. EÚ k Ženevskému aktu pristúpila na základe rozhodnutia Rady EÚ⁴. Pre zabezpečenie kontinuity práv z Lisabonskej dohody je úmyslom SR taktiež pristúpiť k Ženevskému aktu.

Aký majú označenia pôvodu a zemepisné označenia praktický význam? **V mnohých prípadoch sú významným lákadlom pre slovenských i zahraničných turistov.** Označenia **odzrkadľujú hrdosť regiónov**, napríklad tak ako slovenský Tokaj či francúzske Bordeaux alebo Roquefort. Miesto pôvodu garantuje určitú kvalitu alebo vlastnosť výrobku, ktorú spotrebitelia vyhľadávajú a vedia oceniť. Označenia pôvodu a zemepisné označenia slúžia aj ako **nástroj na zachovanie tradičných znalostí**, pretože takto označené výrobky sú často výsledkom tradičných postupov a znalostí odovzdávaných z generácie na generáciu a **po zápise sa ich zloženie, receptúra a spôsob prípravy nemôžu meniť.**

¹ Na území SR je v súčasnosti ochrana na vnútroštátnej úrovni zabezpečená prostredníctvom zákona č. 469/2003 Z. z. o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

² Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 67/1975 Zb. v znení vyhlášky č. 79/1985 Zb.

³ Československo ratifikovalo Lisabonskú dohodu v roku 1961.

⁴ Rozhodnutie Rady (EÚ) č. 2019/1754 zo 7. októbra 2019 o pristúpení Európskej únie k Ženevskému aktu Lisabonskej dohody o označeniach pôvodu a zemepisných označeniach dňa 26. novembra 2019.

1. Označenia pôvodu výrobkov a zemepisné označenia výrobkov

Označenia pôvodu výrobkov a zemepisné označenia výrobkov chránia výrobky, ktoré majú pôvod na určitom území a ktorých kvalita, povest' alebo ďalšie vlastnosti sa pripisujú tomuto územiu.

Čo je označenie pôvodu výrobku?

- výrobok sa vyrába **výlučne** na vymedzenom území
- vyrába sa podľa špecifikácie (receptúry)
- všetky **suroviny** na prípravu výrobku **sú len z vymedzenej zemepisnej oblasti**
- kvalita a vlastnosti výrobku sú dané prírodnými a ľudskými faktormi vymedzenej oblasti

Čo je zemepisné označenie výrobku?

- **aspoň jedna fáza výroby** sa uskutočňuje na vymedzenom území
- vyrába sa podľa špecifikácie (receptúry)
- **suroviny** alebo materiál na prípravu výrobku **nie sú viazané pôvodom**
- výrobok má špecifickú kvalitu, povest' alebo vlastnosti, ktoré možno pripísať danému zemepisnému územiu

Čo možno chrániť?

- *poľnohospodárske výrobky*
- *potraviny*
- *víno, aromatizované vínne výrobky*
- *liehoviny*
- *minerálne vody*
- *remeselné a iné výrobky*

2. Význam zapísaného označenia pôvodu výrobku / zemepisného označenia výrobku

Zapísané označenie pôvodu výrobku a zapísané zemepisné označenie výrobku predstavuje prínos nielen pre samotného výrobcu, ale aj pre spotrebiteľa a štát.

Význam ochrany duševného vlastníctva pre výrobcov:

- prestíž – označenie pôvodu a zemepisné označenie spolu so zaručenou tradičnou špecialitou, ktorá je výlučne v gescii MPRV SR, majú popredné miesto v politike kvality EÚ⁵,
- odlíšenie sa od ostatných výrobcov,
- ochrana výrobcov pred zneužitím označení,
- prezentácia kvality a špecifických vlastností,
- zachovanie tradícií,
- reklama a marketing,
- ekonomické hodnoty – možnosť zvýšenia ceny výrobku, právo na osobitné dotácie,
- súťažná funkcia,
- lákadlo pre domáci i zahraničný turizmus a
- propagácia územia, oblasti alebo krajiny.

⁵ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/quality-schemes-explained_sk

Marketingový nástroj a informácie pre spotrebiteľov:

- ochrana spotrebiteľa pred nepravdivými a klamlivými údajmi o pôvode výrobkov,
- informácie na odlišenie výrobkov s vyššou mierou kvality,
- záruka vierohodnosti, transparentnosti, kvality výrobku, zabezpečenia rovnakých vlastností výrobkov a
- zvýšenie hodnoty kultúrnej jedinečnosti celého regiónu.

Ekonomické a environmentálne výhody pre krajinu:

- **posilnenie hrdosti regiónov,**
- posilnenie regionálneho poľnohospodárstva s dôrazom na kvalitu,
- rozvoj výroby,
- **zvýšenie konkurencieschopnosti** na trhu,
- zvýšenie dopytu pre výrobcov surovín,
- zvýhodnenie regiónu,
- **podpora rodinného podnikania,**
- **rozvoj cestovného ruchu a podpora zážitkového turizmu,**
- **podpora exportu (výrobky s označeniami majú v zahraničí vyššiu pridanú hodnotu),**
- vytváranie dobrého mena výrobku,
- prispievajú k dobrému menu krajiny doma i v zahraničí,
- **nárast zamestnanosti v regiónoch,** nové pracovné miesta, zvýšenie zamestnanosti v oblasti turizmu a gastronómie (Ho-Re-Ka),
- rozvoj poľnohospodárstva, potravinárstva a ostatného priemyslu,
- **zachovanie komplexných systémov rastlinných odrôd, plemien zvierat** a ostatných zložiek ekosystému,
- zachovanie počtu kusov dobytku na hektár a špecifickej flóry,
- rozširovanie pasienkov a rozvoj vidieka a
- ako kultúrna vizitka prispieva označenie pôvodu výrobku a zemepisné označenie výrobku k hospodárskemu rozvoju vidieckych oblastí.

3. Označenia pôvodu výrobkov a zemepisné označenia výrobkov v krajinách EÚ

Záujem spotrebiteľov o kvalitu výrobkov, miesto pôvodu a sledovanie vlastností poľnohospodárskych výrobkov a potravín narastá. Reakciou EÚ na tento dopyt bolo vytvorenie systému politiky kvality⁶ na podporu výroby kvalitných originálnych tradičných výrobkov, zabezpečenie ich ochrany a zároveň podporu kultúrnych tradícií a regiónov, v ktorých sa tieto výrobky vyrábajú.

EÚ v rámci politiky kvality chráni, registruje a kontroluje poľnohospodárske výrobky a potraviny, víno, aromatizované vínne výrobky a liehoviny, ktoré sa uvádzajú na trh ako:

- chránené označenie pôvodu (CHOP)
- chránené zemepisné označenie (CHZO)
- zaručená tradičná špecialita (ZTŠ)⁷.

⁶https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/quality-schemes-explained_sk

⁷ Zaručená tradičná špecialita je výlučne v gescii MPRV SR, ktoré má kompetencie v oblasti potravín.

Vzhľadom na osobitnú povahu týchto výrobkov boli na úrovni EÚ prijaté špeciálne symboly na ich označovanie a propagáciu (príloha č. 1).

Slovensko má podľa práva Európskej únie zapísaných 24 názvov pre poľnohospodárske výrobky a potraviny, víno a liehoviny, čo predstavuje **v prepočte na 1 milión obyvateľov štyri označenia**, čím sa radí spolu s Českom na 14. miesto.

Označenia pôvodu výrobkov a zemepisné označenia výrobkov majú veľkú hospodársku hodnotu v odvetví poľnohospodárstva. Výrobky, ktorých názvy sú chránené právnymi predpismi EÚ ako označenia pôvodu výrobkov a zemepisné označenia výrobkov, dosiahli v roku 2017 hodnotu predaja vo **výške 74,76 miliardy eur v rámci EÚ, čo predstavuje 7 % celkového predaja v európskom sektore potravín a nápojov**.

Výrobky s označením pôvodu a zemepisným označením navyše tvoria 15,5 % celkového vývozu agropotravinárskych výrobkov EÚ, pričom v prípade výrobkov s chránenými názvami je vyššia obchodná prirážka ⁸.

4. Označenia pôvodu výrobkov a zemepisné označenia výrobkov s pôvodom na území SR

Označenia pôvodu výrobkov s pôvodom na území SR (v abecednom poradí):

1. **Baldovská minerálna voda**,
2. **Bardejovský med** (med),
3. **Budiš** (minerálna voda),
4. **Cigeľská prírodná liečivá voda** (minerálna voda),
5. **Fatra** (minerálna voda),
6. **Južnoslovenský/Južnoslovenská/Južnoslovenské** (víno),
7. **Karpatská perla** (víno),
8. **Korytnica** (minerálna voda),
9. **Korytnická** (minerálna voda),
10. **Kyjatické hračky** (drevené hračky),
11. **Lipovská minerálna voda Salvator**,
12. **Malokarpatský/Malokarpatská/Malokarpatské** (víno),
13. **Modranská majolika**,
14. **Nitriansky/Nitrianska/Nitrianske** (víno),
15. **Paprika Žitava/Žitavská paprika** (mletá červená paprika),
16. **Piešťanské bahno**,
17. **Skalický rubín** (víno),
18. **Stredoslovenský/Stredoslovenská/Stredoslovenské** (víno),
19. **Stupavské zelé** (kvasená kapusta),
20. **Sulínka** (minerálna voda),
21. **Tokajské víno zo slovenskej oblasti**,
22. **Trenčianska borovička „JUNIPERIERS“ – TRENČÍN DISTILLERY** (liehovina),
23. **Vinohradnícka oblasť Tokaj** (víno),
24. **Východoslovenský/Východoslovenská/Východoslovenské** (víno).

⁸ Hodnotenie zemepisných označení (poľnohospodárskych výrobkov) a zaručených tradičných špecialít chránených v EÚ, 2019.

Zemepisné označenia výrobkov s pôvodom na území SR (v abecednom poradí):

1. **Detvianska výšivka** (výšivka krivou ihlou),
2. **Hrušovský lepník** (koláč),
3. **Klenovecký syrec** (syr),
4. **Levický zlatý ónyx** (kameň),
5. **Levický slad** (slad),
6. **Liptovské droby** (zemiakové jaternice),
7. **Oravský korbáčik** (syr),
8. **Sekulská keramika**,
9. **Skalický trdelník** (cukrovinky),
10. **Slovenský/Slovenská/Slovenské** (víno),
11. **Slovenská bryndza** (syr),
12. **Slovenská parenica** (syr),
13. **Slovenský opál** (šperkový kameň),
14. **Slovenský oštiepok** (syr),
15. **Soľnobanská čipka** (paličkovaná čipka),
16. **Spišská borovička** (liehovina),
17. **Tekovský salámový syr** (syr),
18. **Trnavský slad** (slad),
19. **Zázrivské vojky** (syr),
20. **Zázrivský korbáčik** (syr).

Mapa označení pôvodu výrobkov a zemepisných označení výrobkov s pôvodom na území SR sa nachádza v prílohe č. 2.

5. Podnety od slovenských výrobcov

Úrad priemyselného vlastníctva SR vykonáva ústrednú štátnu správu v oblasti ochrany označenia pôvodu výrobku a zemepisného označenia výrobku. V rámci tejto činnosti intenzívne vnímame a dostávame návrhy a podnety od slovenských výrobcov ohľadom optimalizácie externých podmienok, ktoré by výrobcovi umožnili efektívnejšie pôsobiť na trhu s cieľom propagácie a predaja výrobkov s označením pôvodu a zemepisným označením.

Aj vďaka týmto aktivitám sme mohli identifikovať problémy, s ktorými sa výrobcovia stretávajú, zachytiť a sformulovať ich návrhy a podnety.

5.1 Výhody zapísaného označenia pôvodu a zemepisného označenia vnímané výrobcami

Podľa výrobcov zapísané označenie pôvodu alebo zemepisné označenie prináša nasledovné výhody:

- znamená podporu pri rokovaniach s odberateľmi a konkurenčnú výhodu,
- predstavuje záväzok v udržaní kvality,
- podporuje rozvoj regiónu, turizmus i sektor HO-RE-KA,
- pomáha pri exporte výrobkov do zahraničia a
- zvyšuje pridanú hodnotu poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov.

5.2 Problémy slovenských výrobcov

Napriek výhodám zapísaného označenia výrobcovia uvádzajú nasledovné problémy, s ktorými sa stretávajú pri výrobe, distribúcii alebo predaji takto označených výrobkov:

- nedostatok pracovnej sily v dôsledku absencie remeselného a stredného odborného vzdelávania (napr. odborov keramiky, včelárov a pod.),
- problémy so sezónnymi zamestnancami a sezónnym zamestnávaním,
- vysoké mzdové náklady, ktoré nie je možné premietnuť do ceny výrobku,
- nedostatočná podpora zo strany štátu, najmä:
 - nefunkčné vymáhanie práv (nejasné pravidlá o používaní označení a vykonávaní kontrol, o výnimkách z hygieny, nedostatok personálnych kapacít na vykonávanie kontrol),
 - nedostatočné vzdelávanie kontrolných orgánov,
 - nízka propagácia výrobkov verejnými inštitúciami,
 - absencia preferencie výrobkov so zapísaným označením pri návrhu štátnych darov, reprezentačných predmetov orgánov verejnej moci alebo pohostenia pri recepciách,
 - nedostatočné poskytovanie zliav na kultúrne podujatia alebo garancie dôstojného umiestnenia stánku na podujatiach (napríklad jarmokoch),
- nízke povedomie spotrebiteľov o politike kvality,
- nízke povedomie o výrobkoch s označením pôvodu alebo zemepisným označením v rámci regionálnych inštitúcií,
- nedostatok informácií o označeniach pôvodu a zemepisných označeniach zo strany obchodných reťazcov.

5.3 Návrhy a odporúčania slovenských výrobcov

Výrobcovia výrobkov s označením pôvodu a zemepisným označením navrhujú zmeny v nasledovných oblastiach:

- optimalizovať podmienky pre rodinné podnikanie (napr. ďalšie zjednodušovanie zamestnávania rodinných príslušníkov, riešenie legislatívy pre prechod podnikania na nasledujúce generácie),
- zaviesť a udržiavať funkčný systém sezónneho zamestnávania,
- zabezpečiť podporu a rozvoj stredného odborného a remeselného vzdelávania,
- zaviesť pravidelné podporné schémy na centrálnej úrovni,
- zvyšovať povedomie o politike kvality,
- zabezpečiť kontrolu a pomoc zo strany relevantných kontrolných orgánov,
- organizovať pravidelné školenia pre kontrolné orgány,
- zahrnúť podporu označení pôvodu a zemepisných označení do rozvojových a podporných stratégií na národnej, ale i regionálnej úrovni,
- definovať tému podpory na úrovni združenia samosprávnych krajov SK 8 ako spoločný cieľ pre vyššie územné celky,
- zabezpečiť poskytovanie zliav na kultúrne podujatia alebo garancie dôstojného umiestnenia stánku na podujatiach (napríklad jarmokoch),
- zaviesť preferenciu výrobkov s označením pôvodu a zemepisným označením (prípadne zaručené tradičné špeciality) pri návrhu štátnych darov alebo pri pohostení a recepciách organizovaných na štátnej úrovni a
- odporúčať uvedené produkty ako potenciálne reprezentačné predmety pre orgány verejnej správy.

ZÁVER

Poznatkami od výrobcov bola potvrdená skutočnosť, že označenia pôvodu a zemepisné označenia **odzrkadľujú význam regiónov, zdôrazňujú národné bohatstvo a propagujú národné kultúrne dedičstvo. Podobne ako sú vo svete známe holandské syry alebo francúzske vína, takú pozornosť si zaslúžia aj výnimočné slovenské výrobky**, ktoré sú významným lákadlom pre slovenských i zahraničných turistov.

Tradičné postupy a ich výsledky sú plné emócií a príbehov jednotlivcov alebo skupín. Originalita a kvalita výrobkov, ktorá je zapísaním označenia pôvodu alebo zemepisného označenia potvrdená, **je nielen pečaťou ich hrdosti, histórie a duševného bohatstva, ale takisto puncom kvality, jedinečnosti, národnej a medzinárodnej znalosti daného výrobku, jeho príbehu a garancie kvality.**

Na druhej strane, nositeľov týchto tradícií trápia rôzne problémy. Vďaka poznatkom z ciest do regiónov a vzájomných rozhovorov s výrobcami a so zástupcami regiónov **sa podarilo identifikovať niekoľko konkrétnych problémov, ako aj návrhov na ich riešenie. Uvedené problémy a návrhy sú v predkladanom materiáli prvýkrát definované na jednom mieste.**

Úrad priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky si plne uvedomuje dôležitosť témy podpory označení pôvodu a zemepisných označení. Z tohto dôvodu plánuje ešte v roku 2022 uskutočniť stretnutie vládnych predstaviteľov, orgánov verejnej správy a výrobcov tradičných produktov s označením pôvodu a zemepisným označením.

Príloha č. 1 Symboly EÚ určené na propagáciu chránených označení pôvodu, chránených zemepisných označení a zaručených tradičných špecialít

- symbol CHOP [vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) č. 668/2014 z 13. júna 2014, ktorým sa stanovujú pravidlá uplatňovania nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1151/2012 o systémoch kvality pre poľnohospodárske výrobky a potraviny, príloha X]
- symbol CHZO (vykonávacie nariadenie EÚ 668/2014, príloha X)
- symbol ZTS (vykonávacie nariadenie EÚ 668/2014, príloha X)

Príloha č. 2 Mapa označení pôvodu a zemepisných označení s pôvodom na Slovensku

Tieto miesta robia Slovensko unikátnym

Mapa označení pôvodu a zemepisných
označení s pôvodom na Slovensku

